BIJLAGE

EEN INVENTARISEREND ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

RAAP-NOTITIE 844

Plangebieden Heerdtwijk, Oldebroek West II, Wezep-Noord en De Talter

Gemeente Oldebroek

Een inventariserend archeologisch onderzoek

RAAP Archeologisch Adviesbureau

Colofon

Opdrachtgever: gemeente Oldebroek
Titel: Plangebieden Heerdtwijk, Oldebroek-West II, Wezep-Noord en De Talter, gemeente Oldebroek; een inventariserend archeologisch onderzoek
Status: eindversie
Datum: september 2004
Auteur: *drs. N.M.J.E. Boemaars*
Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2004\OLWN\N0844-OLWN.qxd
Projectcode: OLWN
Projectleider: drs. N.M.J.E. Boemaars
Projectmedewerker: ing. F.R.P.M. Miedema
ARCHIS-vondstmeldingsnummer: niet van toepassing
Autorisatie: drs. E. Heunks

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.
Zeeburgerdijk 54
1094 AE Amsterdam
Postbus 1347
1000 BH Amsterdam

telefoon: 020-463 4848
telefax: 020-463 4949
E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. 2004

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Oldebroek heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in augustus 2004 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw in vier plangebieden (Heerdtwijk te Oosterwolde, Oldebroek-West II, Wezep-Noord te Wezep en De Talter) in de gemeente Oldebroek. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek zijn in de vier plangebieden geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan. Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (ROB) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet, 1988).

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van de gemeente Oldebroek heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in augustus 2004 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met geplande nieuwbouw in vier plangebieden (Heerdtwijk te Oosterwolde, Oldebroek-West II, Wezep-Noord te Wezep en De Talter) in de gemeente Oldebroek. Het inventariserend archeologisch onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het onderzoek was het opsporen van deze resten en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het Handboek ROB-specificaties (Brinkkemper e.a., 1998). RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), de instelling die het beheer heeft over de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA; Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.
Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven (zie verklarende woordenlijst).

2 Methoden

2.1 Bureauonderzoek

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit de plangebieden geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHeologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Veldonderzoek

Tijdens het veldonderzoek zijn in totaal 77 boringen verricht. In de plangebieden Oldebroek-West II en De Talter zijn respectievelijk 5 en 3 boringen verricht. De boringen zijn hierbij zo gelijkmatig mogelijk verdeeld over de te onderzoeken oppervlakten. In de plangebieden Heerdtwijk en Wezep-Noord zijn respectievelijk 17 en 52 boringen gezet. In deze plangebieden is in een grid van 40 bij 50 m geboord. De afstand tussen de boorraaien bedroeg 40 m, de afstand tussen de boringen in een raai bedroeg 50 m. De boringen in een raai versprongen 25 m ten opzichte van die in de naastgelegen raai. Op deze wijze ontstond een grid van gelijkbenige driehoeken, dat met het geplande aantal boringen een maximale trefkans garandeert (40 x 50 m boorgrid). Het gehanteerde boorgrid wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit alle perioden, dat wil zeggen uit de periode Laat Paleolithicum tot en met Late Middeleeuwen. Een karterend booronderzoek is niet geschikt om graven, verkavelingspatronen en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 1,2 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 15 cm. In verband met het venige bodemprofiel is in het plangebied Wezep-Noord hiervan afgeweken en geboord met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boringen zijn onder andere conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is gezeefd met een zeef met een maaswijdte van 0,5 cm; het zeefresidu is geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, bot en verbrande leem).

5 Plangebied Wezep-Noord: resultaten en conclusies

5.1 Plangebied en archeologische verwachting

Het plangebied (ca. 10 ha) ligt ten noordoosten van de bebouwde kom van Wezep, ingeklemd tussen de Rijksweg A28, de Rondweg en de Voskuilerdijk (figuur 3). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 27B van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 196.875/498.625. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied grotendeels in gebruik als grasland. Een deel van het plangebied lag braak. Een klein deel van het plangebied (ca. 0,6 ha) kon niet door middel van boringen worden onderzocht als gevolg van terreinverharding. Voor het gebied geldt een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit alle perioden (zie § 5.2).

5.2 Resultaten bureauonderzoek

Geologie en bodem

Het plangebied ligt in het dekzandlandschap van het Veluws zandgebied. De (ondiepe) geologische ondergrond bestaat uit pleistoceen dekzand. Geomorfologisch gezien maakt het plangebied deel uit van een gebied van veenvlakten. De bodem in het plangebied bestaat uit moerige podzolgronden (met moerige bovengrond) en laarpodzolgronden (lemig fijn zand; Stiboka, 1982: codes vWp*g* en cHn23*g*, grondwatertrap III en IV). Voor deze bodems geldt dat er grof zand en/of grind aanwezig is, beginnend tussen 40 en 120 cm -Mv.

Archeologie

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen uit het plangebied geregistreerd. Wel is circa 200 m ten westen van het plangebied een vindplaats aangetroffen. Het betreft een mantelspeld (*fibula*) uit de Romeinse tijd (ARCHIS-waarnemingsnummer 23992).

Archeologische verwachting

Op de CHW-Gelderland (Provincie Gelderland, 2004) ligt het plangebied in een zone met een middelmatige archeologische verwachting. Deze verwachting is gebaseerd op de ligging van het plangebied in een laaggelegen gebied met veenvlakten. Op grond van deze gegevens en op basis van de geologische en bodemkundige opbouw van het plangebied, gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting. Meer gespecificeerd kan worden gesteld dat deze middelmatige archeologische verwachting van toepassing is op vindplaatsen uit alle perioden, dat wil zeggen uit de periode Laat Paleolithicum tot en met Late Middeleeuwen.

5.3 Resultaten veldonderzoek

Geologie en bodem

In vrijwel het gehele plangebied bestaat de bodem tot op een diepte variërend van circa 25 tot 50 cm -Mv uit donkerbruingrijs, sterk zandig (veraard) veen. Het betreft een verploegde A-horizont (Ap), die in vrijwel het gehele plangebied overgaat in donkerbruin, zwak zandig veen. Het veen gaat tenslotte op een diepte variërend van 25 tot 85 cm -Mv over in de C-horizont (moedermateriaal). De C-horizont bestaat uit kleiarm, matig fijn tot matig grof, lichtgrijs zand met enkele ijzervlekken. De C-horizont bevat in het algemeen grind, plantenresten en houtresten. Vermoedelijk betreft het een vlakte van verspoelde dekzanden. Het reductieniveau bevindt zich op circa 90 cm -Mv. Het betreft beekeerdprofielen; door een slechte ontwatering en een relatief hoge grondwaterstand is organisch materiaal hier moeilijk afbreekbaar, hetgeen resulteert in een venige A-horizont. In het hoger gelegen deel van het plangebied ontbreekt de veenlaag en is in de boringen 35, 36, 37 en 46 t/m 52 een podzolbodem aangetroffen. Onder de A-horizont is hier een roodbruine inspoelingslaag (B-horizont) met veel ijzer aangetroffen. Deze B-horizont gaat al dan niet geleidelijk over in de C-horizont, die begint op een diepte variërend van 60 tot 90 cm -Mv. De C-horizont bestaat uit lichtbruingrijs tot lichtgeelgrijs, kleiarm, matig fijn tot matig grof zand. Ook hier bevat de C-horizont plantenresten, houtresten en grind.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen die kunnen duiden op de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied.

5.4 Conclusies

Het plangebied ligt in een laag gebied met veenvlakten. De bovengrond in het plangebied bestaat hoofdzakelijk uit veen. In tegenstelling tot het kaartbeeld van de bodemkaart (Stiboka, 1982) zijn in het plangebied echter geen podzolbodems aangetroffen onder de venige bovenlaag. In een zone grenzend aan de Rondweg, in het hoger gelegen deel van het plangebied, ontbreekt de venige bovenlaag en zijn wel podzolgronden aangetroffen. De in het veld vastgestelde paleo-geografische opbouw stemt derhalve slechts gedeeltelijk overeen met de bevindingen van het bureauonderzoek. Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische resten aangetroffen in het plangebied. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden.

7 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van de vier plangebieden (Heerdtwijk te Oosterwolde, Oldebroek-West II, Wezep-Noord te Wezep en De Talter) geen vervolgonderzoek aanbevolen. De geplande ingrepen kunnen, voorzover het archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd. Wel maken wij u erop attent dat bij iedere gravende activiteit het aantreffen van (niet voorspelbare) toevalsvondsten niet kan worden uitgesloten. Indien hiervan sprake mocht zijn, dient de overheid (ROB) hiervan op de hoogte te worden gesteld in het kader van de meldingsplicht (Monumentenwet, 1988).

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek kan contact opgenomen worden met de provinciaal archeoloog van Gelderland (drs. F. de Roode).

Literatuur

Brinkkemper, O., e.a. (redactie), 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Provincie Gelderland, 2004. *Cultuurhistorische Waardenkaart Gelderland*. Provincie Gelderland, Arnhem.

Stiboka, 1982. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 27 West Heerde*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 2.0. Eindrapport van de Voorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARCHeologisch Informatie Systeem
CHW	Cultuurhistorische Waardenkaart
-Mv	beneden maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

dekzand	Fijnzandige afzettingen die onder periglaciale omstandigheden voornamelijk door windwerking ontstaan zijn; de dekzanden van het Weichselien vormen in grote delen van Nederland een 'dek' (Saalien: Formatie van Eindhoven; Weichselien: Formatie van Twente).
enkeerdgronden	Dikke eerdgrond (= laag met donkere, min of meer rulle grond, met organische en anorganische bestanddelen) ontwikkeld op zandgrond onder invloed van de mens; worden ook wel essen genoemd.
fibula	Mantelspeld of sluitspeld.

leem	Grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte (bodemdeeltjes tussen 0,002 en 0,05 mm).
Pleistoceen	Geologisch tijdvak dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatswisselingen van gematigd warm tot zeer koud.
podzol	Bodem met een uitspoelingslaag (E-horizont) en een inspoelingslaag (B-horizont). Het proces van het uitlogen van de E-horizont en de vorming van een B-horizont door inspoeling van amorfe humus en ijzer wordt podzolering genoemd.
reductieniveau	Het niveau waaronder in de bodem anaerobe omstandigheden heersen (gewoonlijk vanwege een permanente verzadiging met grondwater).
terp	Door de mens opgeworpen woon- en vluchtheuvel.
vaaggronden	Minerale gronden zonder duidelijke podzol B-horizont, zonder briklaag en zonder minerale eerdlaag.
veen	Geheel of grotendeels uit enigszins ingekoolde, maar nauwelijks vergane plantenresten opgebouwde afzetting.
Weichselien	Geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), ca. 120.000-10.000 jaar geleden.

Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Resultaten booronderzoek plangebied Heerdtwijk te Oosterwolde.
Figuur 2. Boorpuntenkaart plangebied Oldebroek-West II.
Figuur 3. Resultaten booronderzoek plangebied Wezep-Noord te Wezep.
Figuur 4. Boorpuntenkaart plangebied De Talter.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal

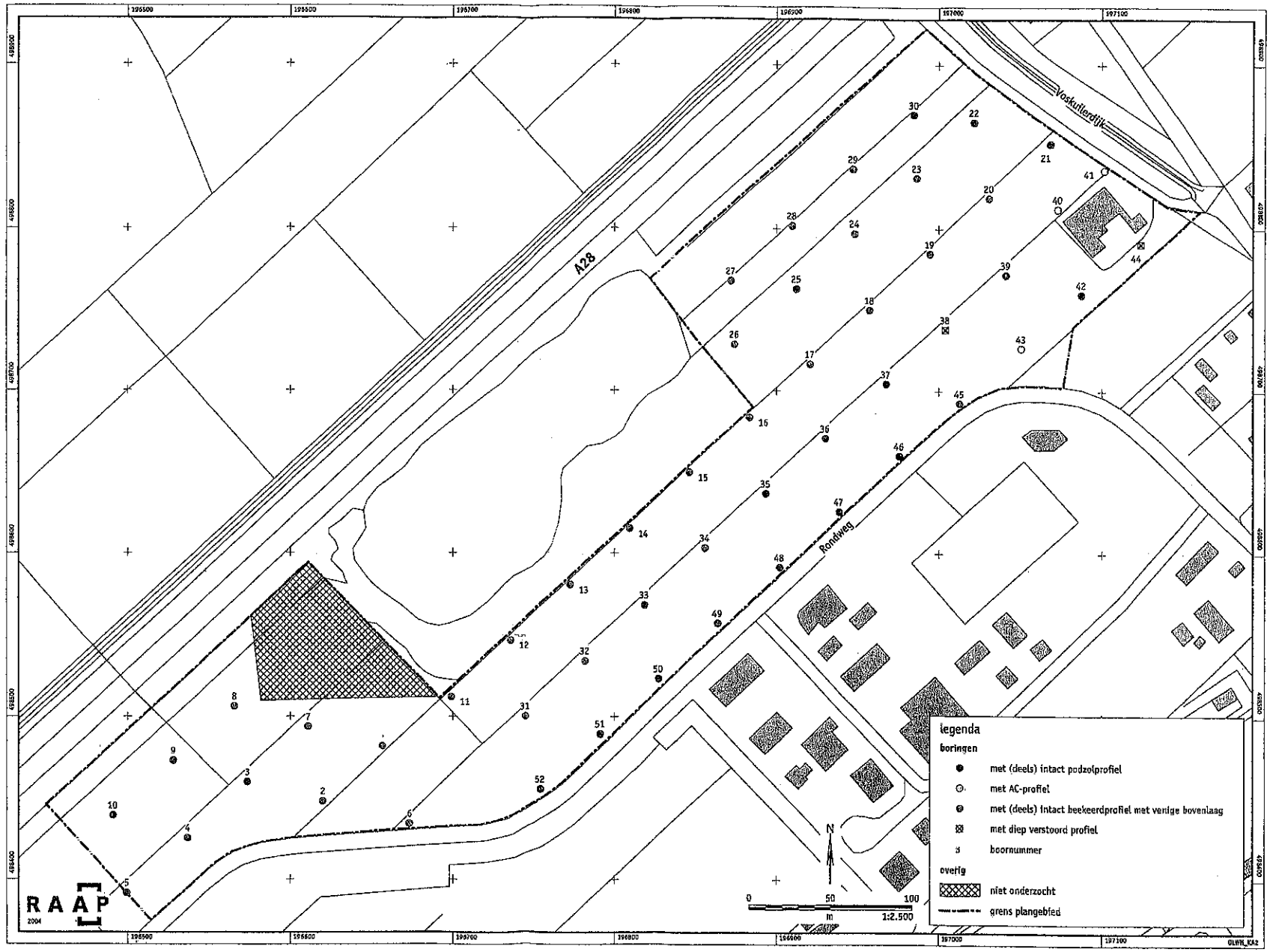

Figuur 3. Resultaten booronderzoek plangebied Wezep-Noord te Wezep.